

EVALUAREA IMPACTULUI ASUPRA MEDIULUI – CA INSTRUMENT JURIDIC DE PROMOVARE A INTERESELOR ÎN CONTEXT TRANSFRONTALIER: PROBLEMA BAZINULUI RÂULUI NISTRU

Pavel ZAMFIR

doctor în drept, conferențiar universitar
Departamentul Drept Public, Facultatea de Drept, USM
e-mail: pavel.zamfir@yahoo.com
<https://orcid.org/0000-0001-6772-5135>

Securitatea mediului în regiune și perspectivele dezvoltării durabile al acesteia se află sub amenințare iar această situație s-ar putea agrava datorită acțiunilor autorității Ucrainei, care ignoră normele internaționale.

În vederea prevenirii agravării problemelor de mediu, și cu scopul de a îndepărta posibilele daune provocate mediului și, în special, pentru a preîntâmpina distrugerea ecosistemului Nistru, agențiile pentru sănătate publică, precum și fundamentele economice, nu doar din Republica Moldova și Ucraina, ci și din întreaga regiune a Mării Negre, ar trebui să consolideze eforturile tuturor structurilor și actorilor interesați (inclusiv sectorul neguvernamental), pentru a bloca implementarea programului de extindere a energiei hidroenergetice din Ucraina.

Cuvinte-cheie: *probleme de mediu, daune, norma internațională, centrale hidroelectrice, râul Nistru, dezvoltare durabilă.*

ENVIRONMENTAL IMPACT ASSESSMENT - AS A LEGAL INSTRUMENT FOR PROMOTING INTERESTS IN A CROSS-BORDER CONTEXT: THE NISTRU RIVER BASIN PROBLEM

The environmental security in the region and the perspectives of sustainable development are threatened and this situation can be worsen as a result of Ukraine authority's actions, which ignoring international norms.

In order to prevent the aggravation of the environmental problems, to prevent a potential environmental damage and destruction ecosystem of the Dniester in particular; the public health, as well as the economic foundations, not only for the Republic of Moldova and the Ukraine, but for the whole Black Sea region, should consolidate the efforts of all interested structures and actors (including the non-governmental sector), to block the implementation of the Ukraine hydro power expanding program.

Keywords: *environmental problems, damage, international norm, hydroelectric power stations, Dniester River, sustainable development.*

ÉVALUATION DE L'IMPACT SUR L'ENVIRONNEMENT - EN TANT QU'INSTRUMENT JURIDIQUE VISANT À PROMOUVOIR LES INTÉRÊTS DANS UN CONTEXTE TRANSFRONTALIER: LE PROBLÈME DE LA RIVIERE DNIESTR

La sécurité de l'environnement dans la région et les perspectives de son développement durable sont menacées et cette situation pourrait s'aggraver en raison des actions de l'autorité ukrainienne, qui ignore les normes internationales.

Afin de prévenir l'aggravation des problèmes environnementaux, et afin d'éviter d'éventuels dommages causés à l'environnement et, en particulier, afin d'empêcher la destruction de l'écosystème du Dniestr; l'agence de la santé publique,

ainsi que les facteurs économiques fondamentaux, non seulement en République de Moldavie et en Ukraine, mais aussi dans toute la région de la mer Noire, nous devons consolider les efforts de toutes les organisations et parties prenantes (y compris la société civile) afin de bloquer la mise en œuvre du programme d'expansion de l'énergie électrique de l'Ukraine.

***Mots-clés:** problèmes environnementaux, dommages, norme internationale, centrales hydroélectriques, rivière Dniestr, développement durable.*

ОЦЕНКА ВОЗДЕЙСТВИЯ НА ОКРУЖАЮЩУЮ СРЕДУ-КАК ПРАВОВОЙ ИНСТРУМЕНТ ДЛЯ ПРОДВИЖЕНИЯ ИНТЕРЕСОВ В ТРАНСГРАНИЧНОМ КОНТЕКСТЕ: ПРОБЛЕМА БАССЕЙНА РЕКИ ДНЕСТР

Экологическая безопасность в регионе и перспективы его устойчивого развития находятся под угрозой, и эта ситуация может ухудшиться из-за действий органа Украины, который игнорирует международные нормы.

В целях предотвращения ухудшения экологических проблем и с целью устранения возможного экологического ущерба и, в частности, предотвращения разрушения экосистемы Днестра, агентств общественного здравоохранения, а также экономических основ не только Республики Молдова и Украины, но и всего региона Черного моря, следует усилить усилия всех заинтересованных структур и участников (в том числе неправительственного сектора) для блокирования внедрения программы расширения гидроэнергетики Украины.

***Ключевые слова:** экологические проблемы, ущерб, международная норма, гидроэлектростанции, реки Днестр, устойчивое развитие.*

Edificarea și exploatarea instalațiilor hidrotehnice (inclusiv a rezervoarelor) de pe Nistru în scopul generării energiei a periclizat ecosistemul integral al râului și a condus la apariția unui complex de fenomene negative: râul și-a pierdut caracterul natural; schimbările caracteristicilor hidrologice și hidrochimice a apei au provocat daune grave ecosistemului Nistru.

Totodată, căile de migrație ale peștilor au fost blocate fizic de construcția barajelor rezervoarelor Complexului Hidroenergetic Nistrean, iar reglarea vârfurilor inundațiilor au afectat zonele de reproducere a speciilor valoroase, amplasate peste toată lungimea râului de la baraj până la estuar. Regimul de temperatura existent nu răspunde în celui natural, ca condiție necesară pentru reproducerea peștelui în partea mijlocie a râului. Concentrațiile scăzute de oxigen din apă afectează în mod negativ dezvoltarea ecosistemului în ansamblu inhibă dezvoltarea fitoplanctonului, zooplanctonului și a faunei de fund.

Debitul ecologic scăzut de apă afectează negativ zonele umede (flora și fauna) de pe tot parcursul

râului, în deosebi din segmentul de Mijloc și cel de Jos (deltă).

Reglarea debitului de apă în favoarea generării energiei hidroelectrice a provocat înămolirea Nistrului, a afectat sistemul de aprovizionare cu apă în scopuri casnice, sănătație, industria prelucrătoare, agricultură (irigare) etc.

Potrivit Obiectivului specific 6 (*Asigurarea utilizării raționale, protecției și conservării resurselor naturale. Gestionarea resurselor de apă, infrastructura de alimentare cu apă și sanitație*), din Strategia de mediu pentru anii 2014-2023 și a Planului de acțiuni pentru implementarea acesteia[1], cea mai importantă sursă de alimentare cu apă o reprezintă apele de suprafață, în special din fluviul Nistru, care constituie circa 83%. Volumul de apă disponibil în prezent în Moldova este de aproximativ 500 m³ pe cap de locuitor per an sau chiar mai puțin. Pragurile recomandate la nivel internațional definesc volumul de 1700 m³ pe cap de locuitor per an drept nivel sigur de disponibilitate a apei dulci regenerabile. Dacă volumul de apă disponibilă este mai mic de 1000 m³

pe cap de locuitor per an, lipsa apei poate împiedica dezvoltarea economică și poate afecta sănătatea și standardul de viață al populației.

În conformitate cu Hotărârea Guvernului nr. 775 din 4 octombrie 2013 „Cu privire la hotarele distric-telor bazinelor și subbazinelor hidrografice și hărțile speciale în care sunt determinate”[2], în scopul asigurării implementării mecanismului de gestionare a resurselor de apă pe principiul bazinier, au fost stabili-te hotarele a două districte ale bazinelor hidrografice: Nistru (74% din populație locuiesc în acest district) și Dunărea-Prut și Marea Neagră (26 % din populație). În cadrul acestor districte se constată un șir de pro-bleme ecologice acute, generate de poluarea apelor, de modificările regimului de scurgere, de diversitatea mare a activităților antropice, dar și unele fenomene naturale (inundații, secete, alunecări de teren etc.), cu implicații asupra stării mediului și modului de viață a populației, inclusiv, ***modificarea regimului hidrologic al râurilor (construcția lacurilor de acu-mulare, inclusiv a complexelor hidroenergetice cu probleme în regimul de exploatare a centralelor hi-droelectrice (Novodnestrovsk și Dubăsari pe fluviul Nistru, Costești-Sțînca pe râul Prut), cu influențe asupra stării habitatului (oscilații bruște a nivelului apei în aval de CHE Novodnestrovck, cu poluarea termică a apelor), care, în consecință, generează și alte probleme.***

Astfel, problemele asigurării, în plină măsură, a accesului la apă, calității acestora, menținerea echilibrului ecologic în bazinul hidrografic Nistru, precum și dezvoltarea durabilă, au devenit extrem de acute pentru Republica Moldova. Însă, aceste probleme se vor acutiza și mai mult, în cazul în care statul va tolera politica irațională, neconformă legislației internaționale și celei a UE, ignoranța față de necesitățile și interesele Republicii Moldova, manifestată de Ucraina în procesul de exploatarea a rezervoarelor de apă din cadrul Complexului Hidro-energetic Nistrean.

Actualmente, în agenda relațiilor bilaterale mol-do-ucrainene, sunt incluse două subiecte importante: aprobarea Regulamentului de exploatare a rezervoarelor de apă din cadrul Complexului Hidroenergetic Nistrean cu rezervor de acumulare tampon, (care reprezintă un act cu caracter preponderent tehnic, elaborat de o Societate pe Acțiuni de tip privat ”UKRHIDROENERGO”), precum și aprobarea proiectului Acordului între Cabinetul de Miniștri al Ucrainei și Guvernul Republicii Moldova privind asigurarea funcționării Complexului Hidroenergetic Nistrean.

Aceste două documente, extrem de importante pentru Republica Moldova, nu pot fi abroabate fără o analiza detaliată a consecințelor, care eventual vor surveni după punerea lor în aplicare. Respectiv, este strict necesar, de a aplica, în procesul de negocieri, mai multe mecanisme, inclusiv, cel al evaluării impactului asupra mediului.

Evaluarea impactului asupra mediului reprezintă un instrument procedural de prevenire a vătămării mediului. Studiul de impact asupra mediului este ***unul prealabil și indispensabil*** eliberării oricărui ***tip de autorizații ce vizează activitatea*** care ar putea influența mediul care s-a generalizat, practic, în toate drepturile naționale, inclusiv în legislația Republicii Moldova.

Pentru prima dată, acest concept a apărut în SUA în 1969 prin National Environmental Policy Act (NEPA), iar la moment, cunoaște importante dezvoltări la nivel național, comunitar și internațional[3]. Evaluarea impactului asupra mediului are la baza sa aplicarea principiilor dreptului internațional al mediului, cum ar fi: principiul răspunderii statelor pentru încălcarea unui drept internațional, fapt ce antrenează răspun-derea statelor pentru aceste fapte, or, în mod special în acest sens caracterul transfrontalier urmează să fie pus în evidență reieșind din faptul că violarea unui drept internațional care are drept consecință un im-pact negativ asupra mediului se răsfrînge asupra mai

multor teritorii purtând un caracter transfrontalier, anume din acest considerent, era necesar stabilirea unei reglementări la nivel internațional pentru a evalua impactul asupra mediului.

Adoptarea conceptului de evaluare a impactului asupra mediului, mai are la baza sa și principiul prevenirii poluării mediului, în această ordine de idei, prevenirea unui eventual prejudiciu care ar putea fi provocat mediului este o soluție mult mai eficientă decât, repararea ulterioară a pagubelor.

Reieșind din cele expuse supra, menționăm că elaborarea unui cadru normativ de reglementare în acest domeniu era un imperativ la nivel internațional, mai cu seamă ținând cont de caracterul transfrontalier al problemei abordate și, în acest sens, la 25 februarie 1991, la Espoo, Finlanda a fost adoptată, sub auspiciile ONU, Convenția pentru Evaluarea Impactului Asupra Mediului în context Transfrontier (ESPOO).[4]

Scopul de aplicare al Convenției reiese din preambulul acesteia, precum și din reglementările pe care le conține. Astfel, obiectul documentului îl constituie promovarea unei dezvoltări raționale din punct de vedere ecologic și durabile prin aportul informațiilor privind incidentele reciproce ale activităților economice și efectele lor asupra mediului, în particular într-un context transfrontalier, cuprinzând în textul ei un șir de acțiuni care urmează a fi întreprinse de către statele-părți în scopul îndeplinirii obiectului Convenției și anume implementarea conceptului de evaluare a impactului asupra mediului.

De asemenea, Convenția reglementează drepturile și îndatoririle statelor-părți în ceea ce privește efectele transfrontaliere ale diferitelor activități și fixează proceduri ce prevăd asigurarea luării în considerație a factorilor de mediu în procesul decizional.

Astfel, am determinat că scopul principal de aplicare al prezentei Convenții îl reprezintă promovarea conceptului de „dezvoltare durabilă” potrivit căruia mediul înconjurător trebuie să fie rezervat nu doar pentru generațiile existente dar și pentru cele viitoare.

În această ordine de idei, evaluarea impactului asupra mediului reprezintă un deziderat pentru comunitatea internațională, or, fiecare activitate economică, de producere care presupune un impact asupra mediului trebuie să fie evaluată, anume în asemenea mod se poate ajunge la evitarea riscurilor existente pentru mediu și anticiparea unor eventuale pagube.

Art. 1 din Convenție formulează un șir de definiții, care au atribuție (aplicabilitate) nemijlocită în raporturile din Republica Moldova și Ucraina în problema râului Nistru și, în special funcționarea Nodului Hidroenergetic Nistrean.

Conform art. 2 din Convenție fiecare parte trebuie să ia măsurile necesare legale, administrative sau de altă natură în vederea implementării prevederilor acestei Convenții, inclusiv și activitățile propuse, enumerate în Anexa I.

Prevederile Convenției ONU, din 17 martie 1992, privind protecția și utilizarea cursurilor de apă transfrontiere și a lacurilor [5] prezintă un interes sporit pentru reglementarea raporturilor dintre Republica Moldova și Ucraina în domeniul utilizării și protecției râului Nistru, deoarece conține norme importante în ceea ce privește impactul asupra apelor (dar și a mediului în general) în context transfrontalier.

Astfel, în art. 1 Definiția este formulată definiția *apelor transfrontaliere*, care înseamnă orice ape de suprafață sau subterane care marchează frontierele dintre două sau mai multe state, le traversează sau sunt localizate pe acestea; oriunde apele transfrontiere se varsă direct în mare fără să formeze estuare, limita acestor ape transfrontiere este o linie dreaptă trasată peste respectivele lor guri de vărsare, între limitele inferioare de reflux de pe malurile lor.

Totodată, același articol expune definiția de *impact transfrontier*, care înseamnă orice efect negativ semnificativ asupra mediului, rezultat dintr-o schimbare în condițiile apelor transfrontiere, cauzată de o activitate umană a cărei origine fizică este situată în întregime sau parțial într-o zonă aflată sub jurisdicția

unei părți, produsă asupra mediului dintr-o zonă aflată sub jurisdicția altei părți. Astfel de efecte asupra mediului includ: atentate la sănătatea și securitatea omului, florei, faunei, solului, aerului, apei, climei, peisajului și monumentelor istorice sau alte construcții sau interacțiunea între acești factori; ele includ, de asemenea, efecte asupra moștenirii culturale sau asupra condițiilor socioeconomice care rezultă din alterarea acestor factori.

În acest context, este important, că Convenția statuează noțiunea de *părți riverane*, adică părțile care mărginesc aceleași ape transfrontiere (în speță Moldova și Ucraina).

Conform art.2, în sarcina Părților sunt puse luarea tuturor măsurilor adecvate pentru prevenirea, controlul și reducerea oricărui impact transfrontier, în special pentru a asigura ***utilizarea apelor transfrontiere într-un mod rezonabil și echitabil***, luând în considerare, în mod special, caracterul lor transfrontier în cazul activităților care cauzează sau pot cauza impact transfrontier.

Pentru a preveni, controla și reduce impactul transfrontier, conform art. 3 din Convenție este stabilită sarcina de a elabora, a adopta, a implementa măsuri relevante legale, administrative, economice, în special, ***aplicarea evaluării impactului asupra mediului înconjurător*** și alte mijloace de evaluare.

Or, conform art. 5, Părțile vor coopera pentru efectuarea lucrărilor de cercetare-dezvoltare, vizând tehnici eficiente pentru prevenirea, controlul și reducerea impactului transfrontier. În acest scop părțile vor lua în considerare, printre altele:

a) *dezvoltarea lucrărilor de construcții hidrotehnice și a tehnicilor de regularizare a apelor, sigure din punct de vedere al protecției mediului;*

h) *evaluarea materială și financiară a pagubelor rezultate din impactul transfrontier.*

În acest scop, Părțile vor asigura, pe cât posibil, un schimb de informații cât mai larg privind problemele acoperite de prevederile acestei convenții.

Prin urmare, din conținutul reglementărilor legale enunțate supra, rezultă că statele riverane au obligațiunea certă de a elabora, adopta și implementa măsurilor relevante legale, administrative, economice pentru ***aplicarea evaluării impactului asupra mediului înconjurător*** și alte mijloace de evaluare, în special, pentru *dezvoltarea lucrărilor de construcții hidrotehnice și a tehnicilor de regularizare a apelor, sigure din punct de vedere al protecției mediului, precumși evaluarea materială și financiară a pagubelor rezultate din impactul transfrontier.*

Partea de origine (în speță Ucraina) se va asigura că, în conformitate cu prevederile acestei Convenții ESPOO, evaluarea impactului asupra mediului este realizată ***cu prioritate față de o decizie de autorizare a unei activități propuse*** (cuprinse în Anexa 1) și care poate provoca impactul negativ semnificativ transfrontier. Totodată, Partea de origine, va garanta faptul că părțile afectate vor fi informate despre activitățile propuse incluse în Anexa 1 și care pot provoca impactul negativ semnificativ transfrontier.

Părțile implicate, la inițiativa uneia dintre ele, poate interveni în cursul discuțiilor în cazul în care una sau multe activități propuse și care nu sunt cuprinse în Anexa 1 poate sau pot provoca impactul negativ semnificativ transfrontier și vor fi tratate ca și cele cuprinse în Anexă, în cazul în care Părțile sunt de acord, activitatea sau activitățile vor fi tratate ca cele cuprinse în Anexă.

Conform pct. 6 al art. 2 Convenției ESPOO, pune în sarcina Părții de origine, să ***asigure publicului din zonele care pot fi afectate, ocazia să participe la metodele relevante de evaluare a impactului asupra mediului*** referitoare la activitățile propuse și să dovedească, că ocaziile oferite publicului din țările afectate sunt echivalente cu cele ale publicului din țările de origine.

Evaluările impactului asupra mediului, după cum sunt impuse de Convenție, ca un minim de prevedere, ***vor fi realizate la nivel de proiect al activității pro-***

puse, într-o măsură adecvată, Părțile vor încerca să aplice principiile evaluării impactului asupra mediului la strategiile, planurile și prognozele proprii.

Conform Amendamentelor I și IIIa Convenția ES-POO, din 25 februarie 1991, ratificate de Republica Moldova prin Legea nr. 214 din 03.12.2015[6], la articolul 2, după paragraful 10, se introduce un nou alineat - 11, potrivit căruia, în cazul în care Partea de origine intenționează să efectueze o procedură pentru a determina conținutul documentației de evaluare a impactului asupra mediului, Părțile afectate trebuie să i se acorde posibilitatea de a participa la această procedură, în măsura corespunzătoare”.Iar Pct. 11 din Anexa A (Lista activităților preconizate)include Baraje mari și rezervoare. Or, lucrări de transfer al resurselor de apă dintr-un bazin fluvial în altul, în cazul în care respectivul transfer vizează prevenirea eventualelor deficite de apă și în care volumul anual de apă transferată depășește 100 de milioane de metri cubi; (b) în toate celelalte cazuri, lucrări de transfer al resurselor de apă între bazine fluviale, în cazul în care debitul mediu multianual al bazinului de captare depășește 2 miliarde de metri cubi și în cazul în care volumul apelor transferate depășește volumul de 5 % din acest debit. În ambele cazuri, se exclude transferul apei potabile furnizate în rețea. Pct. 18, lit. (a) și (b).

În aceeași ordine de idei, menționăm că o acțiune concretă care urmează a fi întreprinsă de către partea de origine, în temeiul art. 3 al Convenției îl reprezintă notificarea statelor, asupra cărora s-ar putea răsfrânge consecințele negative ale acestei activități.

Notificarea reprezintă, o adresare, o aducere la cunoștință statului potențial afectat de activitatea propusă, în scopul unor consultări suficiente și eficiente. Urmează a fi precizat faptul că, notificarea urmează a fi făcută statelor nu mai târziu de momentul informării publicului propriu despre activitatea propusă.

Prevederile art. 3 din Convenția ESPOO stabilește conținutul notificării, sub aspectul informațiilor care

urmează a fi prezentate, precum și conduita părților care pot fi afectate.

Un alt aspect care ține de purtarea consultărilor privind o activitate propusă, este „constituirea documentației privind evaluarea impactului asupra mediului”, documentația dată, trebuie să reflecte cel puțin informațiile cuprinse în Anexa II a Convenției, care se referă în mod principal la descrierea activității propuse și a scopului acesteia, descrierea măsurilor de ameliorare propuse pentru a se reduce cât mai mult posibil impactul asupra mediului, descrierea mediului posibil să fie afectat de activitatea propusă și alternativele la aceasta.

Următoarea etapă ce urmează să o parcurgă părțile, este demararea consultărilor pe marginea documentației privind evaluarea impactului asupra mediului (art.5).

Ultima etapă, în acest sens, o reprezintă luarea deciziei finale privind activitatea propusă, astfel, la adoptarea acesteia urmează să se țină cont de evaluarea impactului asupra mediului, inclusiv documentația pentru evaluarea impactului asupra mediului, precum și observațiile primite în acest sens din partea publicului.

Totodată, urmează a fi specificat faptul că, există posibilitatea ca părțile interesate să stabilească, la cererea oricăreia dintre ele, dacă este necesară efectuarea unei analize ulterioare a realizării proiectului și, în caz afirmativ, care este amploarea acesteia, luând în considerare impactul transfrontier negativ semnificativ al activității pentru care s-a efectuat o evaluare a impactului asupra mediului conform acestei convenții. Orice analiză ulterioară realizării proiectului va include în mod special supravegherea activității și determinarea oricărui impact transfrontier negativ.

Protocolul, privind evaluarea strategică de mediu la Convenția privind evaluarea impactului asupra mediului, în context transfrontalier, semnat la Kiev la 21 mai 2003, are drept obiectiv asigurarea unui grad ridicat de protecție a mediului, inclusiv a sănătății.[7]

Acest document vine în suportul Convenției ES-POOcu o serie de precizări, detalii și reglementări extensive, în scopul facilitării procesului de evaluare strategică de mediu a planurilor și programelor propuse și, după caz, ale politicilor și legislației, cu potențial efect negativ asupra mediului.

Conform art. 4, prevederile Protocolului sunt aplicate procesului de evaluare strategică de mediu pentru planurile și programele susceptibile de a avea efecte semnificative asupra mediului, inclusiv asupra sănătății. Astfel, se efectuează o evaluare strategică de mediu pentru **planurile și programele** elaborate pentru agricultură, silvicultură, pescuit, **energie**, industrie, inclusiv mineritul, transport, dezvoltare regională, gestionarea deșeurilor, **gospodărirea apelor**, telecomunicații, turism, urbanism și amenajarea teritoriului sau exploatarea terenurilor și **programe și planuri** care stabilesc cadrul în care **se autorizează pe viitor realizarea proiectelor enumerate în anexa I și a altor proiecte enumerate în anexa II**, care necesită o evaluare a impactului asupra mediului conform legislației naționale.

Pentru planurile și programele, altele decât cele de la alineatul (2), care stabilesc cadrul în care **realizarea proiectelor va fi autorizată pe viitor**, se efectuează o evaluare strategică de mediu dacă una dintre părți decide.

În context, Anexa I la Protocol enunță, la pct. 11 **Baraje și rezervoare de mari dimensiuni**, iar Anexa II, la pct. 80 **Baraje și alte instalații proiectate pentru reținerea sau stocarea apei pe termen lung, altele decât cele incluse în Anexa I**.

Ca și Convenția ESPOO, Protocolul pune în sarcina fiecărei părți asigurarea posibilității publicului interesat de a participa la examinarea preliminară a planurilor și programelor conform prezentului articol. Or, fiecare Parte trebuie să i-a măsurile necesare pentru ca concluziile la care ajunge conform alineatului (1), inclusiv motivele pentru care nu se cere o evaluare strategică de mediu, să fie puse la dispoziția

publicului la timp, fie prin anunțuri publice, fie prin alte mijloace adecvate, cum ar fi mijloacele de comunicare electronice. Totodată, după caz, fiecare parte se străduie să asigure publicului interesat posibilitatea de a participa la determinarea informațiilor pertinente care să fie incluse în raportul de mediu.

Spre deosebire de Convenție, Protocolul conține un articol separat, consacrat participării publicului la procesul de evaluare strategică de mediu.

Articolul 10 din Protocol reglementează procedura de **consultări tranfrontaliere**. Astfel, în cazul în care o parte de origine consideră că implementarea unui plan sau program poate avea efecte transfrontaliere importante asupra mediului și sănătății, sau **în cazul în care o parte susceptibilă de a fi afectată într-o manieră semnificativă o cere**, partea de origine adresează părții afectate o notificare de îndată ce este posibil, **înainte de adoptarea planului sau programului**.

Notificarea trebuie să cuprindă, inter alia:

(a) Proiectul de plan sau program și raportul de mediu, inclusiv informații privind posibilele efecte transfrontaliere asupra mediului și sănătății;

(b) Informații cu privire la procedura de luare a deciziilor, inclusiv indicarea unui termen rezonabil pentru transmiterea observațiilor.

Partea afectată indică părțile de origine, în termenul fixat în notificare și, în acest caz, părțile interesate/implicate încep consultările cu privire la posibilele efecte transfrontaliere asupra mediului, inclusiv a sănătății, ale implementării planului sau programului, precum și cu privire la măsurile prevăzute în vederea prevenirii, reducerii sau atenuării efectelor negative.

Totodată, în cazul în care planul sau programul este adoptat, **publicul**, autoritățile și **părțile consultate în conformitate** trebuie informate și că planul sau programul este disponibil împreună cu o declarație rezumând cum au fost integrate în acesta considerentele asupra mediului, inclusiv cele cu privire la sănătate, cum au fost luate în considerare observațiile primite

și motivele alegerii acestuia în lumina alternativelor acceptabile luate în considerare.

Concluzii și recomandări

Raportând prevederile legale enunțate mai sus la situația creată în jurul Complexului Hidroenergetic Nistrean, invocăm următoarele concluzii:

1. Convenția ESPOO este aplicabilă proiectelor care urmează a fi declanșate dar nu și celor care deja sunt realizate (construite și puse în funcțiune). Din acest punct de vedere, procedura de evaluare a impactului în context transfrontalier poate fi aplicată numai față de proiectele de fundamentare tehnico-economică (documentația de proiect), edificare și punere în funcțiune a obiectelor din cadrul Complexului, inclusive cele 6 proiecte suplimentare de CHE în amonte fluviului Nistru;

2. Conform pct. 11 din Anexa A la Convenție ESPOO, procedura de evaluare a impactului asupra mediului în context transfrontier este aplicabilă proiectelor de construcție a barajelor mari și a rezervoarelor;

3. Potrivit pct. 7 al art. 2 din Convenție ESPOO, evaluările impactului asupra mediului, după cum sunt impuse de Convenție, ca un minim de prevedere, *vor fi realizate la nivel de proiect al activității propuse*. Totodată, Convenția oferă Părților posibilitatea aplicării principiilor evaluării impactului asupra mediului și față de strategiile, planurile și prognozele proprii. Astfel, Republica Moldova poate solicita pe viitor inițierea procedurii de evaluare a impactului și în privința unor astfel de strategii, planuri și prognoze, proiectele cărora sunt elaborate de Ucraina și care au, eventual, tangență la Complexul Hidroenergetic Nistrean. Acestea ar fi, spre exemplu:

- Proiectul Acordului între Cabinetul de Miniștri al Ucrainei și Guvernul Republicii Moldova privind asigurarea funcționării Complexului Hidroenergetic Nistrean;

- Planul de management al Complexului, al rezervoarelor de acumulare, al bazinului hidrografic al râului Nistru;

- Planurile pentru gestionarea riscului de inundații etc.

4. Partea de origine (Ucraina), trebuie să garanteze faptul că Partea afectată (Republica Moldova) va fi informată despre activitățile propuse incluse în Anexa I și care pot provoca impactul negativ semnificativ transfrontier (adica construcția de baraje și rezervoare);

5. Partea de origine (Ucraina), trebuie să stabilească un procedeu de evaluare a impactului asupra mediului care să permită participarea publică și pregătirea unei documentații pentru evaluarea impactului asupra mediului — descrisă în Anexa II.;

6. Dacă Partea de origine (Ucraina) va intenționa să efectueze o procedură pentru a determina conținutul documentației de evaluare a impactului asupra mediului, Părții afectate (Republicii Moldova) trebuie să-i fie acordată posibilitatea de a participa la această procedură, în măsura corespunzătoare.

7. Protocolul operază cu noțiunea de ”**Planuri și programe**”, însă aceasta poate fi tratată extensiv, adica la aceste documente pot fi atribuite și ”strategiile”, ”concepții”, ”recomandări”, ”condiții”. Respectiv, sub noțiunea de ”condiții” pot fi invocate în ”**Regulamentul de exploatare a rezervoarelor de apă din cadrul Complexului Hidroenergetic Nistrean cu rezervor de acumulare tampon**”.

8. Republica Moldova, care este *o parte susceptibilă de a fi afectată într-o manieră semnificativă*, trebuie să solicite de la Ucraina (ca parte de origine) notificarea, cu actele specificate. Totodată, R.Moldova trebuie să participe active la consultările cu privire la posibilele efecte transfrontaliere asupra mediului, inclusiv a sănătății, ale implementării planului sau programului, precum și să prezinte propriile concluzii și observații privind eventualele impact.

Referințe bibliografice:

1. Hotărârea Guvernului RM nr.301 din 24 aprilie 2014 cu privire la aprobarea Strategiei de mediu pentru anii 2014-2023 și a Planului de acțiuni pentru implementarea acesteia. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 104-109.

2. Hotărârea Guvernului nr. 775 din 4 octombrie 2013 „Cu privire la hotarele districtelor bazinelor și sub-bazinelor hidrografice și hărțile speciale în care sunt determinate”. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 222-227.

3. DUȚU, M. *Dreptul Mediului. Suport de Curs*. p. 76, <https://www.scribd.com/doc/153185910/Mircea-Dutu-Dreptul-Mediului>, (vizitat la 16.10.2019, ora 13⁰⁰).

4. Convenția privind evaluarea impactului asupra mediului înconjurător în zonele transfrontiere din 25 februarie 1991. *Tratate Internationale*, nr. 7, din 01.01.1999.

În vigoare pentru Republica Moldova din 10 septembrie 1997.

5. Convenția ONU privind protecția și utilizarea cursurilor de apă transfrontiere și a lacurilor internaționale din 17 martie 1992. *Tratate Internationale*, nr. 7, din 01.01.1999. În vigoare pentru Republica Moldova din 6 octombrie 1999.

6. Legea nr. 214 din 03.12.2015 pentru acceptarea amendamentelor I și II la Convenția privind evaluarea impactului asupra mediului înconjurător în context transfrontier (Espoo, 25 februarie 1991). In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 336-346, din 07.09.2018.

7. Protocolul privind evaluarea strategică de mediu la Convenția privind evaluarea impactului asupra mediului în context transfrontalier semnat la Kiev la 21 mai 2003, ratificat prin Legea Republicii Moldova nr. 156 din 26.07.2018. In: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 336-346, din 07.09.2018.